20759 ـ حکم شیردهی طبیعی و حکمت آن

سوال

آیا شیردهی مادر به کودکی که نمی‌تواند غذا بخورد واجب است؟

پاسخ مفصل

الحمدلله.

بله اگر کودک نیازمند شیردهی باشد، شیر دادن به او واجب است.

در «الموسوعة الفقهية» (۲۲/۲۳۹) آمده است: «بین فقها اختلافی نیست که شیر دادن به نوزاد تا وقتی که به آن نیازمند است و در سن شیرخوارگی است، واجب است».

شیردهی حقی است که به حکم شرع برای نوزاد ثابت است و بر کسی که این حق بر عهدهٔ او واجب شده لازم است که آن را به کودک برساند و فقها تصریح کرده‌اند که شیردهی «حق فرزند است».

تعلیل آنان چنین است: «زیرا شیردهی در حق کودک همانند نفقه در حق بزرگ است».

چیزی که آنها گفته‌اند حق است و قرآن کریم دال بر آن است، زیرا حق تعالی می‌فرماید:

وَعَلَى المَولودِ لَهُ رِزقُهُنَّ وَكِسوَتُهُنَّ بِالمَعروفِ [بقرة: ۲۳۳]

(و بر صاحبِ فرزند (پدر) لازم است خوراک و پوشاک آنان (مادران) را [در مدت شیردادن] به طور شایسته‌ای [فراهم کند]).

اینجا الله تعالی نفقهٔ زنی که به فرزند شخص شیر می‌دهد را بر او واجب ساخته زیرا غذا به واسطهٔ او در فرایند شیردهی به کودک می‌رسد، بنابراین نفقه و هزینه کردن برای زنی که شیر می‌دهد در حقیقت نفقه بر کودک است. در شرح منتهی الارادات آمده است: «بر هر کسی که نفقهٔ کودکی ـ پسر باشد یا دختر ـ لازم باشد، نفقهٔ زنی که به او شیر می‌دهد نیز لازم است؛ زیرا کودک از شیری که در بدن زن شیرده تولید می‌شود تغذیه می‌کند و این در حقیقت از غذا حاصل می‌شود، بنابراین نفقهٔ زن شیرده واجب می‌شود زیرا در حقیقت نفقه او [یعنی کودک] است» (المفصل فی أحکام المرأة: ۹/۴۶۴).

علما بر تاثیر شیر دادن در تحریم ازدواج و محرم شدن و جواز نگاه کردن و خلوت [با مادر و خواهر و دختر شیری] در غیر وجوب نفقه و میراث و ولایت نکاح، اجماع کرده‌اند.

حکمت از این محرم شدن و ایجاد خویشاوندی آشکار است، زیرا وقتی که نوزاد از شیر زنی می‌نوشد گوشت او با این شیر شکل می‌گیرد، بنابراین مانند نسب و خویشاوندی او با این زن است.

برای همین علما درخواست شیردهی از زن کافر و فاسق و بداخلاق یا زنی که دچار بیماری مسری است را مکروه دانسته‌اند زیرا این به کودک سرایت می‌کند.

و مستحب دانسته‌اند که برای شیردهی، زنی نیکو اخلاق با ظاهری نیکو را انتخاب کنند زیرا شیردهی باعث ایجاد تغییر در طبع کودک می‌شود.

و بهتر آن است که کسی جز مادرش به او شیر ندهد زیرا این برای او سودمندتر و گواراتر است و چه بسا اگر کودک پستان زنی دیگر را نپذیرد، این کار برای مادر واجب شود.

پزشکان نیز به تغذیه با شیر مادر به ویژه در ماه‌های نخست تولد ترغیب می‌کنند.

برای ما حکمت این‌جهانیِ پروردگار آشکار است، چنانکه غذای کودک را از شیر خود مادر قرار داده و این بر اساس آزمایش‌ها و گزارش پزشکان و توصیهٔ آنان ثابت است.

فواید پزشکی شیردهی طبیعی

شیردهی طبیعی فواید بسیار زیادی دارد و الله تعالی در کتابش به این کار امر نموده می‌فرماید:

وَالوالِداتُ يُرضِعنَ أَولادَهُنَّ حَولَينِ كامِلَينِ لِمَن أَرادَ أَن يُتِمَّ الرَّضاعَةَ [بقرة: ٢٣٣]

(و مادران [باید] فرزندان خود را دو سال تمام شیر دهند. [این دستور،] برای کسی است که بخواهد دوران شیرخوارگی [فرزندش] را تکمیل کند).

اینجا الله تعالی حق کودک را در شیردهی تقریر نموده است.

پس از گذشت چهارده قرن از نزول این آیهٔ کریمه، سازمان‌های بین المللی مانند سازمان بهداشت جهانی، بیانیه در پی بیانیه صادر می‌کنند و مادران را به شیر دادن کودکان خود دعوت می‌کنند، در حالی که اسلام از چهارده قرن پیش به این کار امر کرده است.

از فواید شیردهی برای نوزاد:

۱ـ شیر مادر کاملا خالی از میکروب‌ها است.

۲ـ هیچ شیری که از گاو یا گوسفند یا شتر تهیه شده همانند شیر مادر نیست زیرا این شیر طوری طراحی و ترکیب شده تا نیازهای روزانهٔ کودک را از تولد تا پایان شیرخوارگی تامین نماید.

۳ـ شیر مادر دقیقا حاوی مقدار کافی از پروتئین و شکر است که کاملا مناسب کودک باشد. در حالی که پروتئین موجود در شیر گاو و گوسفند و گاومیش برای معدهٔ نوزاد دیرهضم است زیرا برای کودکانِ این حیوانات آماده‌سازی شده است.

۴- رشد کودکانی که با شیر مادر تغذیه می‌شوند سریع‌تر و کامل‌تر از کودکانی است که از شیشه شیر می‌خورند.

۵- ارتباط روانی و عاطفی میان مادر و کودک.

۶- شیر مادر حاوی عناصر ضروری گوناگون بر اساس همان مقدار و کیفیت مورد نیاز بدن است و در تناسب با قدرت بدن کودک برای هضم و جذب آن است. عناصر مغذی شیر مادر ثابت نیست و روز به روز بر اساس نیازهای کودک تغییر می‌کند.

۷ـ شیر مادر در دمایی معقول نگهداری می‌شود که به شکل خودکار با نیازهای کودک همخوانی دارد و در هر زمانی قابل دستیابی است.

۸ـ شیر دادن از پستان یکی از عوامل طبیعی است که مانع از باردار شدن مادر می‌شود اما با این حال خالی از عوارض قرص‌های ضد بارداری و آی یو دی یا تزریق است.

برگرفته از کتاب «توضیح الأحکام» (۵/۱۰۷).